

Vergaderjaar 1985–1986

18973

Wijziging van de bepalingen in de Kieswet, de gemeentewet en de Provinciewet betreffende de uitsluiting van het kiesrecht en van de verkiesbaarheid alsmede regeling van de uitoefening van het kiesrecht door hen aan wie rechtmatig hun vrijheid is ontnomen

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enkele andere wetten, inzake de ontzetting van het kiesrecht

Nr. 9

EINDVERSLAG

Vastgesteld 19 november 1985

Na met belangstelling kennis genomen te hebben van de memorie van antwoord wensten de leden van de P.v.d.A.-fractie nog enige opmerkingen te maken. Onder het voorbehoud dat de regering deze tijdig zal hebben beantwoord, acht de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken¹) de plenaire beraadslaging over het wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

Uitsluiting van het kiesrecht wegens geestelijke stoornis

Zoals reeds in het voorlopig verslag werd gesteld door de P.v.d.A.-leden, hadden zij enige twijfels over de uitsluiting van het kiesrecht op grond van geestelijke stoornis. Zij stemden met de regering in dat het begrip geestelijke stoornis als zodanig een te vaag begrip is om als criterium te gebruiken voor uitsluiting van het kiesrecht. Bovendien verdient het naar de mening van deze leden over het algemeen de voorkeur om aan te sluiten bij reeds geregelde figuren in andere wetten, zoals bij voorbeeld al is gebeurd bij de curatele op grond van geestelijke stoornis in artikel 378 sub a Burgerlijk Wetboek. De curatele zoals in het Burgerlijk Wetboek geregeld, is objectief bepaalbaar en zodoende als criterium te gebruiken.

De twijfels van deze leden betreffen dan ook niet zozeer het criterium van de curatele op grond van geestelijk onvermogen als wel het feit, dat ook in de toekomst er een ongelijkheid zal blijven bestaan binnen éénzelfde groep ernstig demente bejaarden, van wie een deel het kiesrecht heeft en een ander deel daarentegen het kiesrecht onteert omdat zij onder curatele gesteld zijn. Hoewel deze leden evenals de regering vonden, dat niet lichtvaardig met het instrument van curatele mag worden omgesprongen, waren zij desondanks van mening dat er binnen de groep van ernstig demente bejaarden ongerechtvaardigde verschillen zijn ontstaan met betrekking tot het uitoefenen van het kiesrecht.

In het voorlopig verslag hadden de leden van de P.v.d.A.-fractie de regering gevraagd enige cijfers te overleggen met betrekking tot het aantal demente bejaarden in Nederland. De regering heeft in zoverre aan dit verzoek voldaan, dat zij deze leden heeft ingelicht over het aantal

¹ Samenstelling:

Leden: Stoffelen (PvdA), Van der Sanden (CDA), Evenhuis (VVD), Rienks (PvdA), Hermes (CDA), Jacobse (VVD), Wessel-Tuinstra (D'66), ondervoorzitter, Hermans (VVD), Hennekam (CDA), voorzitter, Lauxtermann (VVD), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), De Visser (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Hummel (PvdA), Wiebenga (VVD), Van der Heijden (CDA), Alders (PvdA), Ernsting (CPN), Vermeend (PvdA).
Plv. leden: Buurmeijer (PvdA), Aarts (CDA), Korthals (VVD), Van Ooijen (PvdA), Borgman (CDA), Linschoten (VVD), Engwirda (D'66), Dijkstal (VVD), Mateman (CDA), Nijhuis (VVD), De Boer (CDA), Van Rossum (SGP), Wolters (CDA), Vos (PvdA), Lankhorst (PPR), Castricum (PvdA), Franssen (VVD), De Kwaadsteniet (CDA), Dales (PvdA), Van Es (PSP), Niessen (PvdA).

ernstig demente bejaarden in psychogeriatrische inrichtingen. Zou de regering echter ook een schatting kunnen geven van het aantal ernstig demente bejaarden buiten deze verpleegtehuizen en zou zij daarbij kunnen mededelen hoeveel van hen onder curatele gesteld zijn?

Ondanks de toelichting van de regering bleven de aan het woord zijnde leden het als een bezwaar voelen dat buitenlandse vonnissen inzake curatele niet in Nederland hun werking zouden kunnen krijgen. Immers, in het buitenland wonende Nederlandse kiezers dienen in principe toch aan dezelfde uitsluitingsgronden te worden onderworpen als kiezers die in Nederland wonen en niet boven de in Nederland wonende kiezers bevoordeeld te worden. Deze leden vroegen zich derhalve af of de regering geen mogelijkheden ziet om gelijkwaardige buitenlandse vonnissen inzake curatele te laten vermelden in het centrale bevolkingsregister. Zou de regering hierover een nadere afweging willen maken?

Uitoefening van het kiesrecht door hen aan wie rechtmatig hun vrijheid is ontnomen

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren vooralsnog de mening toegedaan dat zo veel mogelijk gestreefd moet worden naar een normale uitoefening van het kiesrecht. Naar de mening van deze leden moet de mogelijkheid van het inrichten van stembureaus in inrichtingen niet alleen afgewezen worden op grond van organisatorische en praktische problemen. Zij erkenden, dat het inrichten van stembureaus in inrichtingen praktische problemen met zich kan brengen. In het bijzonder bij ziekenhuizen achtten zij de kans niet denkbeeldig dat een grote toeloop van mensen de snelle bereikbaarheid van dat ziekenhuis kan belemmeren. Toch zouden deze leden deze mogelijkheid van stemmen niet op voorhand willen afwijzen. Zoals de regering immers zelfs stelt in haar memorie van antwoord, zijn op grond van artikel 14 van de Kieswet, de colleges van burgemeester en wethouders bevoegd tot aanwijziging van stemlokalen. Zij dienen daarbij te letten op de bereikbaarheid voor de kiezer en de geschiktheid van het kieslokaal. Deze leden achtten het mogelijk dat daarom deze colleges toch systematischer overgaan tot het aanwijzen van kieslokalen, rekening houdende met de omgeving en de bereikbaarheid van het ziekenhuis en rekening houdend met de specifieke eisen die een bepaald ziekenhuis of andere inrichting kan stellen.

Wijziging wetboek van Strafrecht en enkele andere wetten inzake de ontzetting van het kiesrecht

Het criterium, dat de regering gebruikt om te bepalen welke delicten tot ontzetting uit het kiesrecht kunnen leiden is volgens de memorie van toelichting en de memorie van antwoord: «strafbare gedragingen, die naar hun wettelijke omschrijving een ernstige aantasting van de grondslagen van het Nederlandse staatsbestel betekenen». De wet zelf noemt de delicten, die tot ontzetting uit het kiesrecht kunnen leiden. De uiteindelijke keuze van de regering valt daarbij op delicten, die volgens de motivering van de regering een inbreuk op het staatsbestel vormen, een aantasting van de democratie zijn of een aantasting van de grondbeginselen van het staatsbestel met zich meebrengen.

De regering bezigt in het door haar gehanteerde criterium de woorden «naar hun wettelijke omschrijving». De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich echter af of deze woorden inhoudelijk wel enige betekenis hebben. Immers het gaat er uiteindelijk om of men de inhoud van de norm in het delict ziet als een ernstige aantasting van het staatsbestel. Nu zal men inderdaad met de regering kunnen stellen, dat ieder delict een ernstige aantasting van het staatsbestel vormt. Sommige delicten hebben echter een breder maatschappelijk effect. De delicten, die de regering aanwijst als delicten, die moeten kunnen leiden tot ontzetting uit het

kiesrecht behoren daar ook toe volgens deze leden. Zij betwijfelden echter of dit de enige delicten zijn. Hun inziens kunnen daartoe ook behoren, wanneer men naar de aard van het delict kijkt, bepaalde delicten uit de Wet op de economische delicten en delicten als genoemd in artikel 137d Sr.

Een andere reden om niet de meeste commune delicten tot ontzetting uit het kiesrecht te laten leiden, is volgens deze leden, dat bij de daders die deze delicten begaan niet zozeer motieven als aantasting van het staatsbestel of een ontkenning van de democratie meespelen, maar meer egoïstische motieven op de voorgrond staan, die op een andere wijze in de straf dienen te worden uitgedrukt dan door een ontzetting uit het kiesrecht. Bij delicten die daarentegen deze ontkenning van ons staatsbestel of onze democratie wel inhouden is ontzetting uit het kiesrecht een geëigende straf. Daarbij zal men volgens deze leden ook moeten bekijken of een dergelijk misdrijf of overtreding naar huidig inzicht tot gevolg kan hebben, dat ons staatsbestel of onze democratie wordt aangetast.

Artikelen van het onder nr. 4 gedrukte wetsvoorstel

Artikel I, onderdeel A

In haar memorie van antwoord stelt de regering dat wijzigingen voor wat betreft het kiesrecht voor de waterschappen het beste in het kader van het voorstel voor de Algemene Waterschapswet kan plaatsvinden. De P.v.d.A.-leden vroegen zich met het oog hierop af of de regering voornemens is om bij deze Algemene Waterschapswet rekening te houden met de in de onderhavige wetsontwerpen geregelde uitsluitingsgronden voor het kiesrecht. Zou de regering deze leden daarover nader willen inlichten?

Onderdelen D tot en met H

In het voorlopig verslag hadden de P.v.d.A.-leden aan de regering gevraagd enige nadere inlichtingen te geven met betrekking tot de aard en ernst van een misdrijf gepleegd tegen staatshoofden van miniatuurstaten in verhouding tot de feiten bedoeld onder artikel 115 en 116. Tot hun spijt hadden deze leden de reactie van de regering hierop niet mogen vernemen in de memorie van antwoord. Zou de regering alsnog hieraan een overweging willen besteden?

De voorzitter van de commissie,
Hennekam

De griffier van de commissie,
Van der Knoop